

WARBURG INSTITUTE  
FBH 635





WARBURG



18 0292781 0

f  
b  
h  
635

13/50 ✓ DISPUTATIO INAUGURALIS IURIDICA  
DE  
CONIVGIBVS INCANTATIS  
EORVMQVE SEPARATIONE,  
GERMANICE:

Von bezauberten Ehe- Leuten und derselben  
Scheidung/

QVAM DEO ADIVVANTE,  
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,

REGIA CELSITVDINE,  
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

DN. CAROLO FRIDERICO,  
HEREDE NORVAGIAE, SVPREMO DVCE SLESVIGI,  
DVCE HOLSATIAE, STORMARIAE ET DITHMARSAE,  
COMITE IN OLDENBURG ET DELMENHORST,  
ET RELIQUA,

IN ALMA CHRISTIAN- ALBERTINA  
EX DECRETO MAGNIFICI ICTORVM ORDINIS  
SVB PRAESIDIO  
VIRI AMPLISSIMI ET CONSVLTISSIMI

IO. ZACHARIAE HARTMANNI, D.

INSTITVT. ET IVRIS PATRII PROFESSORIS ORDINARIJ,  
ET FACVLTATIS IVRIDICAE H. T. DECANI,  
AD CONSEQVENDOS DOCTORIS IN VTROQVE  
IVRE HONORES

D. DECEMERIS ANNO MDCCXXVII. IN AVDITORIO MAIORI  
CONSVETIS ANTE ET POST MERIDIEM HORIS  
PVBLICO ERVDITORVM EXAMINI SVBIICIT

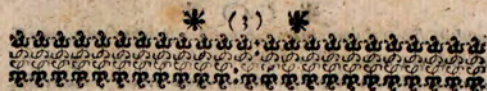
AVCTOR

IOANNES HELVIGIVS ZIELINSKI,

ADVOCATVS HAMBVRGENSIS.

LENAE, RECUSA PER L. B. HELLERV, 1734.





DISPUTATIO INAVGVRALIS IVRIDICA  
DE  
CONIVGIBVS INCANTATIS  
EORVMQVE SEPARATIONE.

§. I.



EX coniugiorum bonitate civium salus maxime pendet: in quo verae Politices Cultores conveniunt. Unde illud Philosophorum Princeps, Aristoteles: *elementum mundi & seminarium generis humani*, Lib. I. c. 3. Oecon. appellavit. Audiamus Imperatorem Iustinianum: *Matrimonium*, inquit, *sic est honestum, ut humano generi videatur immortalitatem artificiose introducere, & ex filiorum procreatione renouata genera manent*. Nov. 22. in pref. Idem sine dubio Veteres per consuetum illum ritum, quem in urbe condenda adhibebant, denotare voluerunt, quem, post alios, his verbis refert Zabn. Schnögr. municip. c. 1. n. 12. seqq. *Qui urbem novam condere voluit, tauro & vacca arabat; Vbi arasset, murum faciebat; ubi portam volebat esse, aratrum tollebat. & portam vocabat a portando; aratrum qui tenebat, laciniam togae in humerum dextrum reiciebat, seseque cingebat, vel quia is sacris operantium erat habitus, inter quae sacra & opus condendae urbis referebatur, vel ut commodius stium tenere posset; denique vo-*

A 2

multi.



multitudinem civium rogato. i. e. pacifico habitu fouendam esse ostenderet, neque solum bellicis artibus ciuitates vigere, sed multo magis pace florere, aratrum, cuius vomer fuit aerium, in perpetuitatis symbolum, dirigebat conditor ipse; Si vero mulier ponendae Urbis auctor fuit, id muneris penes architectos relinquebatur. In fodiendo glebae interne reiciebantur, quoniam omnis fertilitas in urbem importanda. Sulcus ille, quo loco murorum designabantur, dictus fuit: sulcus primigenius. Boves duotantum erant, taurus scilicet, & vacca, quo legitimum inter marem & foeminam matrimonium denotabant, quod rem publicam tuetur & auget. Boves illi erant albi, ut illo candore ostenderentur ciues sine labe; praeterea ita iuncti boues, ut vacca interior, taurus exterior esset: Mulieris enim est, quae intra domum sunt, curare, viri autem exteriora, Zabn. l. c. ibique cit. Iul. Caes. Buleng. de Rom. Imp. & Limn. de Iur. Publ.

§. II. Haec adducere, non ut etymologiae coniugii, a quo coniuges dicuntur, satisfieret, sed ut necessitas illius magis patetceret. Iam enim siue a iungendo, siue a iugo, ut plerique volunt, coniugium potius deriuare quis amet, nobis idem est, quippe qui praelia haec etymologica aliis relinquimus. conf. interim Beat. Dn. Stein. *Dissert. de Coniugio maris & foeminae locupletis. Regiom. 1720. bibl.* §. 4. Pariter, quid incantare & incantatum significet, neminem facile praeteribit, ut adeo eius vocabuli euolutioni multum immorari vix operae pretium ducamus. Id notasse magis fortasse expedit, nuptias, matrimonium & coniugium, ex communi vsu loquendi, nobis synonyma existere, nec inter illa differentiam, nisi nominalem, cum Doctoribus, haud infimae auctoritatis agnoscimus. Quibus praemissis, ad ipsam rerum cognitionem pergitur,

con-

coniugium definientes, quod sit: *legitima viri & mulieris coniunctio, artissimam vitae consuetudinem, iuriumque communicationem continens.*

§. III. Posse sagas & magos, diabolo cōoperante, coniuges infocundos reddere, vel alias matrimonii vsum inter illos impedire, id vero res, quae omnem fidem excedat, a multis dicitur, quod non admitto. Etenim si incantamenta dantur, quibus malefici thesauros deprehendere milites nonnulli arma ligare, vel se aut alios ad certum tempus sensus expertes facere possunt, meritasque eo nomine poenas dant. vid. in Corp. Iur. Militar. Regis Danica Christiani Vti Krieger's Articul. art. 2. conf. Besold. *The-saur. Pract. Voce: Dessel Wernüpfen*; cur non & ligatio quaedam magica coniugii exercitium finemque impediatur? vid. Besold. *sub dict. Voce.* Cuiusmodi ligationem idcirco Ius Canonicum, in c. 4. c. 33. *Qu. 1.* discrete agnouit, sed & exempla diuersi generis perspicue & satis comprobant. *Del Rio Lib. 3. Disquis. magic. Qu. 4. Sect. 8.* item Cypraeus, *Tr. de Iure Connub. cap. 9. §. 13. num. 13. & 40.* vbi inter alia, cum Tornaci anno 1585. Serenissimi Ducis Holsatia Legatum egit, iuuenes duos, carris per urbem ibi vectos virgisque caesos, quod nodo maritos aliquos fasciassent, se vidisse refert, poenamque simul istam tanto crimine, multo leuiorem fuisse, iudicat. Obseruamus vero, hoc malum facilius viros, quam foeminas infestare ac premere, forte: quia plures sunt maleficae, quam malefici, vel, quod aliis placet: quoniam, vbi plus operae & instrumentorum requiritur, ibi etiam facilius aliquis defectus & impedimentum occurrere potest. vid. *Del Rio l. c.* Caeterum si quis alia exempla requirit, is *Besoldum in Thef. Pract.*

A 3

Pract.



*Pract. Voc: Nessel Verknüpfen / nec non Dact. in Con-  
tin. Einsd. dict. voce: adeat.*

§. IV. Nec obstat: quod tamen mali huius natura-  
lis ratio dari non possit, ac adeo non sit probabile, illud exi-  
stere, sed vanum potius. Vnde Cocceius in not. ad Paul.  
Zach. *Quaest. medico-legal. Tit. 1. Quaest. 2. n. 22.* nihil certi de  
hac re se definire posse autumat. Etenim ob deficientem  
rationem res non statim ipsa non entibus adnumerari de-  
bet, cum alioquin & de oppido multis, quae vel citra om-  
nem aut solidam causam in physicis experientia sola mani-  
festat, adhuc ambigendum foret. Superstitionis nih  
ominus notam illi tamen facile hic incurrunt, qui vel hunc  
vel alium magiae effectum characteribus, signis ac verbis  
magorum nudis, citra ullam aliam daemonis intervenien-  
tem operationem, attribuunt. Optime enim Seneca 4.  
*Natur. Quaest. 7. Rudis*, inquit, *antiquitas credebatur, & attri-  
bi imbres carminibus & cantibus, & repelli, quorum nihil fieri  
posse tam palam est, ut huius rei causa nullius Philosophi schola  
intranda sit.* Ex qua adeo vana quorundam, quantumvis  
celebrium virorum, quos *Del Rio Lib. 1. Disquis. magic. c. 4.  
Qu. 1. & 3.* memorat, mente, nec dubitandum, quin Im-  
peratorum, homines magicis furtis §. 5. 1. de publ. iudic. oc-  
cidi posse statuenti, nuncius hac vice remittendus sit, ni di-  
camus: Principem optimum, non pro principali ac effi-  
cente nocumendi illati causa, sed tantum pro medio, sine  
quo vis magiae se exferere non potuerit, murmura susur-  
rosque praedictos agnovisse, nempe credidisse, non quod  
ipsi murmur & verbis efficacia quaedam insit, sed quod  
Daemon, non nisi horrendo carmine pronuntiato, malefi-  
cos adiuuare velit: vid. *Anton. Matth. Tr. de Criminibus  
Tit. XI. c. 1. pag. 226.*

§. V.

§. V. Licet interim vero modi speciales, quibus,  
opera daemonis interveniente, malefici ac sagae coniuges  
ligant, infiniti esse possint, ita tamen in genere aut tales illi  
sunt, per quos ille mille fraudum artifex membri generalis  
usum, vel plane impedit, & coniugem impotentem facit,  
vel vsu quidem membrum nunc dicti haud impeditio, mutu-  
um tamen inter coniuges amorem profusus auferit, eosdem-  
que, licet, quando absentes sunt, ardentissime se amant,  
tempore nihilominus, quo conueniunt & coituri sunt, o-  
dio adeo graui accendit, ut vnus alterum vel vnguibus dila-  
ceratum, eque medio ac oculis suis penitus sublatum velit.  
vid. *Del Rio Lib. 3. Disqu. magic. Qu. 4. Sect. 8. & 9.*

§. VI. Per coniuges itaque nodatos hoc loco illi pro-  
pria nobis intelliguntur, qui per magicum ligamen inepti  
tam ad generandum, quam ad concubendum facti sunt.  
Vnde sic ab illis (a) impotentes ac frigidi differunt, quoni-  
am vsus Veneris multis horum ipsa iam natura ademit.  
Quamvis caeterum nos haud lateat, maleficiatum nonnul-  
lis eum dicti, qui intuitu vnus, frigidum vero ac impoten-  
tem, qui omnium respectu coire nequit; Sed falli tamen  
eos, vel exempla Syluani & Aurelii, quorum vterque ob  
magiae nodum, prout ex Tacito & Zonara *Del Rio Lib. 3.  
Disquis. Magic. Qu. 4. Sect. 8.* refert, cum nulla congredi  
valuit. conf. *Paul. Zachias, Quaest. medico-leg. Lib. 9. Tit. 3.  
Qu. 2. n. 22.* aliorumque virorum & vxorum natura qui-  
dem sua potentum, sed ratione huius solum vel illius foe-  
minae aut viri impotentum, haud obscure comprobant.  
vid. *Paul. Zachias, Lib. 3. Quaest. medico-legal. Tit. 1. Quaest.  
6. Brunn. in Iure Eccles. Lib. 2. c. 17. §. 7.* Distinguendi (b) a  
coniugibus, de quibus, hic agimus, nodatis, erunt, qui  
facto quidem, sed humano, velut per castrationem, aut  
medi-



medicamenti alicuius venerosi oblationem, coëundi potentia orbatu sunt. Signa vero, ex quibus vis coniugii per incantationem destructa cognosci, & per quae ulterius a facultate, siue per naturam siue per hominis factum adempta, discerni possit, apud *Paul. Zachiam in Quaest. medico-legalibus, Lib. 9. Tit. 3. Qu. 2. n. 26. & seqq. & Cyprum, Tr. de Iure Connub. loc. sup. alleg. sequentia occurrunt. Primum est, si Veneris sedes bene in quodam subiecto constituta fuerit, at commisceri tamen corpus prorsus ex parte sui nequeat. Secundum, si quis coire quidem cum aliis possit, sed non cum vxore, in qua interim nihil naturalem congressum impedit. Nam tum maleficium a Daemone procreatum esse vel inde coniiciunt, quod ita spiritus ille impurus coniugi coniugem derelinquendi cumque aliis adulterandi occasionem offerat. Tertium, si quis e contrario redditus est impotens cum omnibus, praeterquam cum vna, puta cum Amasia aut meretrice. Etenim hoc casu impotentia ideo a diabolo excitata erit, quia per eam homo necessario in fornicatione persistere debet, nec amasiam aut meretricem deserere potest. Habentur vero etiam *b. l. prolatis*, qui odio, in fine *S. anteced. §. exposito*, laborant.*

*§. VII.* Pedem ergo nunc ad separationem proferimus. Isthac vero, quin initio respectu coniugum a nobis quoad impotentiam descriptorum locum inueniat, utpote propter quam matrimonium vel quoad ipsum vinculum pro nullo habetur, neminem, qui omnem matrimonii finem in eorum nuptiis cessare aduerterit, ancipitem haesurum credimus. Itaque & inter coniuges notatos atque incantatos non poterit non decerni separatio. Nam ponamus quoque, finem nunc dictum triplicem nempe esse,

(1)

(1) sobolis procreationem, (2) mutuum adiutorium, & (3) libidinis extinctionem; Certe cum plane maleficiati congrederi nequeant, eos tam vltimus quam primus finis, si vel maximus illorum fuerit nifus, facile desituer. Sed nec intermedio potiundi aliqua istos spes alet. Etenim si cum Augustino *Lib. 9. de Gener. ad Lif.* non fatendum, mutuum adiutorium, quoad actum demum gignendi in matrimonio spectari, sane extra concubitus tamen & commixtionem, consideratio eius vera esse non poterit, quoniam, ni officia coniugum, debitum imprimis coniugale, & copulam carnis respicerent, rectius eadem a duobus masculis, quam a personis diuersi sexus, obtineri ac expediri possent. Nec enim tam mulieris, quam viri alterius mens, in negotiis expediendis, viri genio ac moribus congruit. conf. *Gerhard. L. de Coniug. §. 233. pag. 353.* Cui placito haud repugnat: quod tamen in coniugio Iosephi cum beata virgine Maria mutuum aliquod adiutorium absque concubitu statuendum sit; Enimvero quod hoc in specie matrimonium attinet, multa in eo singularia se offerunt, adeo ut collectio hinc ad nuptias aliorum merito nuter. Sic enim & ipsa diuinae prolis generatio in coniugali hoc virgineoque simul foedere citra vllam corporum commixtionem contingit; at quis tamen proinde finem coniugii primum, nempe sobolis procreationem & in hominum aliorum coniugio, sine coitu esse vel fieri posse credat? Contra quod incallum porro vrseris: Imo, procreationem tamen, extra singulare illud connubium Iosephi cum Maria, hoc modo comparatam esse, ut necessario concubitus supponat, at hunc vero, per se & in genere ad adiutorium, illudque mutuum etiam non requiri. Nam prout siculnea est consequentia: Obligatio per se, verbis non indiget, E. nec in

B

stipu-



stipulatione, sic non minus & sequens vacillat: mutuum adiutorium in se ac generaliter acceptum carnalem copulam haud respicit, Ergonee in coniugio.

§. VIII. Verum ut haec coniugii nullitas ac separatio, quam asseruimus, admittenda sit, impotentiam, ceu ex dictis quodammodo iam constat, totalem, i. e. eiusmodi, quae omnem, tam concumbendi, quam generandi facultatem intercipiat, adesse oportet; Vnde si maleficiatus forte sobolis quidem procreandae, attamen non coeundi potentia priuatus sit, nondum coniugium hinc dissoluedum erit, quoniam tunc ligato aliquem adhuc matrimonii finem obtinendi, copia datur. Sunt etiam, qui hic, uti cum coniuge natura impotente, sic non minus & cum tali, quem virtute coniugali, etiam quoad concubitum, vis magica exiit; si quidem pars vtraque maxime sana, impotentiae totalis ac perpetuae vitio non obstante, cohabitare nihilominus velit, coniugium per *e. 4. X. de frigid. & malefic.* concedunt. At quemadmodum matrimonium eiusmodi, quod cum inepto ad copulam, sponte atque data opera initum est, aliis non citra rationem displicet, vid. *Brunnem. in Iure Eccles. Lib. 2. c. 17. §. 2. Ziegler ad Lancell. Lib. 2. Tit. 16. §. 8. Cypraeus in Tr. de Iure Connub. c. 9. §. 13. n. 41. & 42.* dum utique pars potens de alio, in quem se recipiat, portu, non parum sollicita erit; ita id etiam vere tale, vel iuxta ipsum allegatum *capitulum*, non existit, quoniam, cum nulla causarum, ob quas nuptiae a Deo quondam institutae locum hic inueniat, impotens quoque per claram ipsius allegati capituli dispositionem non ut vxor vel maritus, sed ut foror solummodo ac frater habetur. *conf. e. 5. X. Eod. & Ziegler ad Lancell. l. c. §. 7.*

§. IX. Debet II. impotentia per magiam procurata

ta perinde, ut naturalis alioqui, ob quam nuptiae irritae fiunt, incurabilis & perpetua esse; Quare cum istaec naturalem curandi modum omnem, regulariter respuat, vid. *Paul. Zacchias Lib. 3. Quaest. medico-legal. Tit. 1. Qu. 5. n. 56.* non immerito (a) hic quaeritur: Vtrum ad ligamen tollendum, ad maleficium, salua conscientia recurrere ac confugere concessum sit? Negatiuam quaestionis partem (1) adstruit Ius Diuinum, *Leuit. c. 19. v. 31. ibi: non declineris ad magos, neque ab Ariolis aliquid sciscitemini, ut polluamini per eos, & Deuter. 18. v. 10. verb. nec inueniatur in te, qui iustres filium suum aut filiam, ducens per ignem, aut qui Ariolos sciscitetur, & obseruet somnia atque auguria.* Cui ad stipulatur (β) ratio, per quam maleficia peccatis cumulare citra dubium interdictum est. Quare & (γ) remediis ecclesiasticis, nempe precibus, hic vtendum esse, communis opinio tenet. Affirmatiua ex aduerso in Iure Civili, per *l. 4. C. de malef. & mathem.* satis videtur fundata esse, siquidem iuxta nunc dictam legem incantatio, quae ob bonum finem, puta ob morbos curandos, vel tempestates repellendas suscipitur, extra omnem criminationem posita est. Sed cum interea non omnis statim actio, quae bonum sibi finem praefixum habet, bona id propter audiatur, ni & templum eo fine expilantes, quo pauperibus inde subueniatur, actum existemus bonum exercere, sane *allegatam l. 4. quae Constantino Imperatori Christianorum primo ortum debet, religioni eius parum congruere, longeque hinc magis Christianismo Imperatoris Leonis sanctionem, quae est in Nov. 65. & magiam bono fine susceptam damnat, conformem esse, quis ambigat? Equidem sunt, qui naeuum hunc Imperatoris excusatum exinde volunt; quod tempore, quo praedictam legem quartam tulit, ille Christi dogmate*



nondum imbutus fuerit; Sed enimvero, cum illius conuersio Maxentio deuicto in annum 312. vel 313. post Christum natum incidat. vid. *Antb. Matth. Tr. de Criminibus, tit. de Siccar. c. 5. in fin. & Matthias in theatr. hist. pag. 664. & 667.* & vero *lex memorata* 4ta anno Christi 321. ceu ex inspectione & dato eius liquet, demum promulgata sit, suspicione illa excusatio non potest non laborare, tametsi interim non ignoremus, baptismo illum seruit, nimirum anno 337. iuxta Eusebium alicsq. tinctum esse. vid. *Anton. Matth. l. c.* nonnullosque istam legem non de incantamentis, sed de solennibus processionibus & lustrationibus agrorum, quae olim per *No. 123. c. 32.* cum litariis publice decantatis fiebant, accipere. vid. *Brunnem. in Comment. ad C. Tit. de malef. & mathematic. d. l. 4.*

§. X. Auxilium ergo magorum per se ac simpliciter hicrogare dubio procul vitium est. Sed numne tamen certo minimum modo illos adire permisum erit? Istam vero circa quaestionem non vna idem omnibus mens sedet. Quidam enim non precibus, alii omnino tamen vi & verberibus opem a malefico extorqueri posse contendunt. Contra nonnulli remedium quaesitum vitio carere censent, vbi maleficus maleficium tollere paratus est. Tandem quibusdam licitum illud tunc visum, quando maleficium sine maleficio tolli potest, puta per destructionem signi, cuius intuitu pactum cum Daemone initum *Delr. l. 6. Disq. magic. Sect. 1. qu. 2. & 3. Brunnem. in l. Eccl. lib. 2. c. 17. §. 4.* Prima in his opinio sequenti nititur ratione: quia, qui magum cogit, inhonorat diabolum, estque expers omnis peccati. Altera: quia concessum est, ab vsurario v. c. pecuniam sub vsuris mordacibus mutuo accipere, & idololatrae adiurandum parato iusiurandum deferre, quamuis tamen

vt

ville, prohibitum foenus accipiendo, ita & hic, iuramentum per falsos Deos praestando, graviter delinquat. Tertia: quia nudum signum destruendo, nullum, siue a mago, siue a parte illius, qui demolitionem istius signi a mago poscit, committitur peccatum. Nos igitur, ut vltimae sententiae placitum iam sequimur, sic secundo & primo loco expositam, eo ex capite, quod, vtraque illarum non inuita, magiam fascinatus adhuc intendat, perque incantationem incantationi accedentem sibi consulunt vellet, merito reiciimus. Quae ratio opinionem vltimam (1) nec quicquam grauat, & (2) causas, quibus sententiae priores innituntur, iure destruit. Nam qui incantantem ad ferendam opem, operam magiae non excludentem, vel minis grauib. ac verberibus adigit, is in factum illicitum hoc ipso vtique simul consentit, atque sic non tam diabolo, quam DEO honorem detrahit, foederisque porro cum pessimo spiritu isti, dum maleficum ad id, quod is virtute pacti nunc memorati debet perficere, compellit, participem se facit. *Stryk. in Annot. ad l. Ius Eccl. Brunnem. Lib. 2. c. 17. §. 4.* Deinde cum tam vsuris, quam iuramento per se nihil turpitudinis insit, & vero magiae delictum natura sua foedum existat, nec idololatra in specie, quoad conceptum mentis suae per alium, quam verum se DEum iurare putet, facilius omnino ex admissa incantatione, quam ex non debito rerum alioqui licitarum, puta vsurarum vel iuramenti vsu, redundare in consentientem labes potest.

§. XI. Interim hucusque tradita manifestant, impotentiam ex incantatione ex eo, quod omnem medendi modum naturalem eludat, minime perpetuum simul esse, quoniam (1) diuina remedia saepenumero isthac potentiora sunt, quia (2) per sublatum a venefico vel saga signum

B 3

male-



maleficium non raro tollitur, imo quia, quod (3) addendum, vel nodus ipse magicus non nisi ad certum tempus, idque vnus tantum noctis, interdum fiat, quod inter alia sententia, quae apud *Carpzonium in Decis. Saxon. Dec. 186.* inuenitur, satis comprobatur, *verb.* Wenn er eine andere freyhen würde / wolte sie ihm gleichfalls einen Poffen thun / maßen anigo es auch geschehen / und sie das Schloß nicht ihm zum Schaden / sondern nur deswegen zugeschlössen / damit er die erste Nacht nicht bey der Braut schlaffen köntere. quamvis tamen voto euentus non semper ac necessario respondeat, vt: cum is, qui solus aliquod incantamentum conficere, ac vim eius casus *Menochius Lib. 2. de arbit. Iud. Quaest. Cent. 6. cas. 319.* meminit, dum *num. ibid. 30.* nobilem quandam Papientem proprio filio ac nurui maleficia, concubitus in nimis adhuc tenera eorum aetate impediendi causa, ideo fecisse refert, quod eos perfectam aetatem adeptos ligatura iterum eximere veller; esse vero patrem vita ante id tempus, ceu addit, defunctum, vt adeo dissolui maleficium nunquam potuerit.

§. XII. Quare cum iuxta requisitum secundum, nodum magicum, ob quem matrimonium *b. l.* corruiere debet, oporteat continuum esse, vid. supra §. IX. & vero ligatura, siue perpetua, siue temporaria, nemini hic, praeterquam eandem necessenti, perspecta esse possit, triennium inde explorandae perpetuitatis huius ergo, regulariter constitutum est, vid. *Menoch. cas. alleg. n. 13.* adeo, vt si vitium impotentiae praedictum intra tempus per ecclesiasticae medicinae munia, iuxta *c. fin. C. 33. Qu. 1.* sanatum non fuerit, coniuges, illo tanquam perpetuo & semper existente, coniungi

iungi possint, iureiurando adhaec credulitatis a septem propinquis vel vicinis bonae famae super copula carnis in coniugio deficiente praeslito, vid. *c. 5. X. de frigid. & malef. conf. Nov. 22. c. 6.* vbi tamen id, quod de septima propinquorum vel vicinorum adhibenda manu in *cap. 5.* disponitur, *Brunhemannus in Iure Eccles. Lib. 2. c. 17. §. 3.* non amplius obseruari adnotauit. Ceterum triennium secundum adductus textus a die contracti matrimonii computatur, licet interea rectius id, si concubitus nuptias non statim insecutus, sed ob causas certas, puta ob morbum &c. in incertum tempus dilatus fuerit, aut coniuges ante plenam pubertatem, velut anno 14. aut 12. coierint, tam priori casu a die copulae demum tentatae, quam posteriori post plenam non nisi pubertatem i. e. annum 18. putetur currere. vid. *Str. yek. in not. ad Ius Eccles. Brunnem. Lib. 2. c. 17. §. 3. & Menoch. cas. cit. n. 14. & 15.*

§. XIII. Quando itaque sic, spe' dicitur sanitatis intra triennium haud assulgent, matrimonium pro nullo declaratum iam fuerit; an id, si omnem forte praeter opinionem vis maleficii postea cessit, redintegrandum erit? Neutiquam siue vnus coniugum nuptias cum alio nouas iam inierit, siue ambo adhuc separati sint, & ad vota secunda neuter eorum transierit. Et prior quidem casus, cuius veritas nemini forte suspecta est, in *all. c. ult. circa fin. C. 33. Qu. 1.* expresse decisus inuenitur. Alterum vero hae rationes extra controuersiam simul ponunt, quoniam (1) renouatio matrimonii, nisi verum aliquod coniugium antecesserit, non intelligitur. Atqui, vbi propter impotentiam id corrui, nullum idem vel statim ab initio fuit, quae nullitas porro, *arg. pr. l. de exhaered. liber.* merito & post impedimentum adhuc sublatum durat. (2) Quia super coniugio



Iugio tali sententia insuper accessit, ex qua adeo velut ex re iudicata separatis ius est quaesitum, quo privari iidem contra suam voluntatem nequeunt. Non obstat vulgare Canonistarum dogma, iuxta quod alioqui in causa matrimoniali sententia contra coniugium lata in rem iudicatam nunquam transit. vid. *Andr. Vallens. Tit. de frigid. & malef. §. 6.* Nam haud dubie id primum in veris ac validis nuptiis procedit, vimque deinde potissimum tunc exserit, ubi falsa impedimenti alicuius adeoque & impotentiae allegatio sententiae pro dirimendo coniugio ferendae causam dedit. Etenim si fraude i. e. per impotentiam simulatam separatio impetrata fuerit, aut si ex errore etiam, quamvis probabili, iudex desideratae separationi annuerit, licet vel novum ab vno separatorum coniugium iam inirum fuerit, ad priores tamen eidem nuptias nihilominus est redeundum. vid. *c. 6. X. de frigid. & malef.* nec non *c. 7. X. de sentent. & re iudic.* Atis: imo, quia iudex impedimentum hic metuebat perpetuum, quod tamen temporarium tantum fuisse euentus postea docuit, sententia ex errore processit. Quare & porro vinculum coniugii ruptum merito, re adhuc integra, coalescere debebit. vid. *Brunnem. in Iur. Eccles. Lib. 2. c. 17. §. 3.* Verum resp. non posse tamen (1) hunc errorem alicui partium imputari, quia neutra illi occasionem praebuit. Nequit (2) coniugii vinculum dissolui, vel de novo contrahi, ubi id, ceu per antecedentia constat, nunquam de iure validum & efficax fuit. Nam si illud hic supponas valuisse, nulla apparet ratio, quare non a parte illaesa, nouo quamvis coniugio alii iam copulata, matrimonium prius renouari debeat. Quo accedit, quod per *§. Disp. VI. impotentia magica aliquando respectiva sit, ac adeo non statim, qui*

qui post separationem quoad alias potens factus, intuitu etiam eius, a qua est separatus, pro tali reputandus sit.

§. XIV. Tandem III. vt per magicum nodum foedus connubiale dirimatur, oportet illum, quod & ad impotentiam naturalem alias, ubi ob illam matrimonium irritum fit, requiritur, nuptias plene consummatas antecessisse. Nam ineptitudo eas demum infecuta separationi amplius locum non facit. *c. 25. C. 32. Qu. 7. c. 29. C. 27. Qu. 2.* nisi forte vitium subsequens propria maleficiati culpa ac voluntate, quem tamen casum inter rarissimos numeramus, contractum fuerit. *arg. c. 7. C. 32. Qu. 2.* Etenim tum ille pro coniugis suae multo deserte merito est habendus, personaeque alteri, quae dolo ac culpa omni vacat, matrimonium haud denegandum. *Stryk. in annot. ad Ius Eccles. Brunnem. Lib. 2. c. 17. §. 2.* Extra hunc casum vero coniugibus absque dubio iam incumbit, quamcunque fortunam aequo animo ferre. vid. *l. 22. §. 7. ff. solut. matrim. quemadmodum dos pet. conf. Carpz. in Iuriapr. Eccles. Lib. 2. Def. 202. num. 9.* At ita vero non absque ratione forte dixeris: Ergo vel ipsum hoc requisitum tertium coniugio ob magiam dirimendo plane obstat, siquidem impotentia, ligaturis magicis quaesita, matrimonio regulariter posterior existit, cum utrique constet, eam in ipso desponsationis actu ac die, quo coniugium ob consensum matrimonialem, iuxta *l. 30. ff. de R. N.* iam perfectum est, vt plurimum interuenire. De Gallia enim *Arnisaecus* refert: *Ego in tota Gallia adeo familiariter obseruavi necti nodum, LIER LE NOED ipsi dicunt, vt plerumque sponsi, missis nocturnis, antequam luce scat, copulentur, ne ab incantatoribus per lucem conspiciantur. Tr. de Iure Connub. c. 6. n. 19. p. m. 316.* quam ligaturam magicam & in Vasconia frequentem esse *Corrahus* testis est. *conf. Def.*



*Rio Lib. 3. Disquisit. magic. Qu. 4. Sect. 8.* Sed ut nunc non dicamus, quod coniuges ipso copulationis die ligentur, haud vniuersale esse, sane licet ex abundanti etiam concedatur, ligaturam nunquam prius, sed semper in ipso desponsationis aut nuptiarum actu demum fieri, non tamen inde adhuc, eam coniugium esse infecutam, dextre probatum erit, cum omnino & tum istaec ante copulam carnalem, adeoque prius, quam matrimonium concubitu consummatum est, interuenerit; quo sane tempore facta ad separationem coniugum aequae adhuc sufficit, ac si ante matrimonium nondum perfectum contigisset. Nam non praecise intuitu perfecti, sed & ratione coniugii consummati maleficium siue antecedens siue consequens aestimandum esse, *can. alleg. 29. c. 27. Qu. 2.* satis aperit, ibi: *ecce impossibilitas coeundi, SI POST CARNALEM COPULAM inuenta fuerit in aliquo, non soluit coniugium, si vero ANTE CARNALEM COPULAM deprehensa fuerit, liberum facit mulieri, alium virum accipere.*

§. XV. Non est ergo, quare porro hic obuertas: Imo, ubi impotentia causa est matrimonii pro nullo habendi, intuitu ipsius statim initii & ratione perfectionis id inualidum esse debuit, quia non concubitus, per *all. L. 30. de R. I.* sed consensus nuptias facit. Etenim licet quidem negandam non sit, matrimonium, ad quod consensus accessit, eatenus aliquando firmum fuisse, negatur tamen penitus, idem & in effectu tale extitisse, utpote pro quali coniunctione valida ea indubitate demum habenda, quae aliquem coniugii finem plane, vel aliquo modo iam obtinuit, aut illum consequi minimum non impeditur. Vnde quin hinc, aliquo ad concumbendum post nuptias consensu perfectas, at ante copulam tamen coniugalem naturaliter inhabili facto,

cto, nuptiae similiter pro nullis adhuc declarari possint, per *c. ante alleg. 29. c. 27. Qu. 2.* ambigi nequit.

§. XVI. Tantum dispiciendum hic erit, quid iustum ulterius sit, quando plane incertum est, num impotentia magica ante an vero post coniugium consummatum acciderit? Debere autem coniuges tum non separari, sed sibi inuicem cohabitare, ac in coniugio permanere, nonnulli exinde statuunt, quod in dubio non contra coniugium, sed potius pro illo iudicandum sit. Verum cum in dubio benigniora semper praefenda sint, *l. 56. & l. 192. §. 1. ff. de R. I.* & vero parum fauoris coniugem potentem maneret, si absque omni culpa sua, alterius ad matrimonium inepti coniugis vinculo ac consortio perpetuo innexus viueret: merito ac rectius contrarium aliis arridet, maxime, cum in dubio hoc casu, ubi de insanabili vitio alias constat, & bonum prolis, & fornicationis euitatio, & mutuum adiutorium deficiat, sicque eadem non minus causa, quae aliqui, ubi maleficium nuptias praecessisse certum est, se offert, pro disiunctione coniugum militet, *vid. Menoch. cas. supra alleg. 519. n. 32.*

§. XVII. Sed annon vero ob haec incommoda maleficium, de quo, quin coniugium carnali copula consummatum demum exceperit, non ambigitur, cumprinitis, si id commixtionem primo statim tempore infecutum fuerit, & pars potens concubitusque cupidine flagrans, ni disiungeretur, ad vltimum vsque vitae spiritum vstionibus illicitis exposita foret, nuptias similiter inualidas reddet? Placitum commune talem ei vim denegat, quoniam (1) DEUS neminem, cum, eo sic disponente, matrimonium ante initum fuerit, supra vires suas tentaturus est. *vid. Carpz. in Jurispr. Eccles. Lib. 2. Def. 202. in fin. de quo eo minus dubi-*



tandum, si coniux sanus ac mali expertus optimum illud extinguendae libidinis remedium, ac tritum dictum: *Ora & labora*, iuxta sobriam, quae quemque Christianum decet, vitam, actionum suarum regulam constituerit. (2) Quia metus vitionis ad mortem vsque coniugem potentem vexaturae est incertus, cum maleficiatus ante illum in fata non minus concedere, & si ligatura temporalis fuerit, viuens saepe illa adhuc eximi possit. Quamuis interea tamen secundum aliquos, sicuti carnis stimuli tam effrenes fuerint, vt nullis superari ac retundi mediis extra matrimonium licitis queant, Principi etiam integrum sit, coniugi potenti, incontinentia victo, dispensatione tandem sua succurrere, nouumque, priori seiuncto, thori socium eidem indulgere. *vid. Coccei. in not. ad Paul. Zach. Quaest. medico-legal. Lib. 9. Tit. 3. Qu. 2. n. 2.* Neque desunt, qui hoc casu polygamiam etiam, separatione non concessa, principem permittere posse adstruunt, quoniam illa (1) iure tantum humano interdicta sit, & (2) alicui, vel coniuge ad concubitum apta existente, inprimis si illa non refragetur, in remedium refrenandae libidinis insolitae concedi queat. *Hopp. in Comment. ad Instit. Tit. de Nupt. §. 6. & 7.* quam sententiam in medio relinquimus.

§. XVIII. Sequitur iam separatio ex capite odii. Vt vt interim & quoad hoc ligamen precibus ab initio haud dubie vtendum, ita tamen, si spes omnis reducti amoris deficiat, & odium praeterea immodicum ac hoc modo comparatum sit, vt iuxta fin. §. 5. *Diff.* vnus alterum e medio sublatum velit, separari coniuges non minus totaliter & quoad vinculum poterunt. Nec obstat, quod odium & saeuitia dissolutionem coniugii talem non operetur, sed tantum separationem quoad thorum & mensam. Etenim hoc

hoc de odio naturaliter contingente accipi debet, ob quod separatio temporalis fit eo fine: vt animi coniugum reconcilientur, *Carpz. Iurisp. Eccles. Lib. 2. tit. 12. def. 110. n. 12.* sed odium magicum regulariter est incurabile. *vid. Paul. Zach. as Quaest. medico-legal. Lib. 3. tit. 1. qu. 5. n. 56.* cui accedit, quod & saeuitia naturaliter talis, si fuerit cum periculo vitae coniuncta & incorrigibilis, ex veriori sententia matrimonium etiam quoad vinculum tollat. Nam si malitiosa desertio, in qua coniugis desertae vita per consequens solum & indirectum periclitatur, imo adulterium, per quod adulterans saepe intentionis eius non est, vt matrimonium totum dissoluere velit, sed vt libidini tantum suae indulgeat, vinculum coniugii nihilominus plane dirimit, cur non odium cum periculo vitae coniunctum, quod mortem directe infert, & cuius finis non alius est, quam vt per mortem coniugale vinculum necessario rumpatur causa matrimonii totaliter & quoad vinculum dissoluendi existat? *vid. Stryk. in Vsf. Mod. 11. Tit. de Diuort. & Repud. §. 27. & 36.*

## COROLLARIA.

### I.

#### Ex Iure Naturae.

1. Naturae coniugii congruit bonorum communio. Contra dotes legibus humanis pactisque acceptae ferendae.
2. Valida sunt Principum matrimonia per procuratores consummata.
3. Coniugium ad morganaticam verum matrimonium est.
4. Principibus licet sine hierologia consummare matrimonia.



9. Bynkershoekius, cum mare magnum siue Oceanum ad neminem pertinere adstruit, quia retineri non possit, ab iis, qui illum dominio exemptum aiunt, quoniam nequeat occupari, verbis tantum dissidet.

## II.

## Ex Iure Ciuili Romano.

1. Cum in prouincia quinque liberi a tutela liberent suscipienda; sed Germania inprimis trans - Rhenana Romanorum imperio paruerit nunquam: non videtur maiorem nostrorum nomini conciliari amplitudo, quod numerum liberorum quinarium a Romanis illo casu in excusatione tutelae constitutum adoptauimus.
2. Quod in §. 3. Inst. de Leg. Falcid. de pretiis seruorum manumissorum in ponenda quartae Falcidiae ratione deducendis cautum est, inepte ad pretia equorum accommodatur, qui ad cohonestandas personarum illustrium exsequias duci solent, was auf das Freuden- und Trauer-Pferd verwendet worden.
3. Actio, quae fideiussori aduersus creditorem ex leg. si contendat 28. ff. de fideiussor. datur, monstrum est in cerebro Practicorum natum.
4. Lex 6. ff. quae in fraud. cred. fact. vt rest. quatenus repudiare permittit hereditatem in creditorum fraudem, iniquissima & indigna est, quae in Christiana republica recipiatur.
5. Aequae uxori ob iniuriam marito illatam actio iniuriarum danda, ac marito propter iniuriam, quam passa est vxor. Idque contra legem 2. ff. de iniuriis & fam. libell. Ratio enim Icti Pauli: aequum esse, vt uxores a viis, non viros ab vxoribus defendantur; debilis admodum est atque ad mores Roman. composita.

## III. Ex

## III.

## Ex Iure Criminali.

1. Confinatio, die Verstrickung / quae est, cum in casu furti iterati secundi eiusque parui fur praestita vrphe da numellis publicis expositus territorio, in quo deliquit, excedere prohibetur, poenarum fini magis responder, quam, quae loco illius decerni solet, relegatio.
2. Articulus Ordin. Crim. Carol. V. 109. haftenus ab vsu recessit forensi quatenus per magiam Imperator intelligi voluit crimen, quo multa fidei absque hominibus & diabolo attribuit vulgus, v. c. quod illi pacta ineant cum spiritu immundo, cumque eo concumbant, choreas instituant in monte Brueterorum, auf dem Brocks-Berge / alios homines in lupos felesque transmutent ope entis maligni, variaque edant miracula, quae solus producere naturae conditor & conservator potest.
3. Satira longe distat a libello famoso, & qui vocatur, passquillo. Illa neminem laedit, neque crimen est, sed licita vitiorum vituperatio sale adpersa. His inuehitur in alios iniuriis & scurrili lusu, praesertim si exprimat bouinator nomen eius, cuius famam sauciare animo destinauit.
4. Raptus crimen pro circumstantiis variam induit faciem.
5. Poena capitalis Leuit. XX. v. 10. in adulteros statuta non est legis diuiniae vniuersalis, sed particularis forensis.

## IV.

## Ex Iure Canonico &amp; Ecclesiastico.

1. Oeconomus seu administrator bonorum parochialium ante



ante Concilium Chalcedonenſe & Hiſpalenſe non clerici ſolum ſed & laici fuerunt. Poſtea haec cura ſolis commiſſa clericis, teſte Gratiano in c. 22. C. 16. q. 7. ubi ratio adfertur plane ruſtica: *Indecorum eſt, laicum vicarium eſſe episcopos, & ſeculares in eccleſia iudicare. In uno enim eodemque officio non debet diſpar eſſe profeſſio, quod etiam in lege divina prohibetur dicente Moſe: non arabis in bove ſimul & aſino b. e. homines diuerſae profeſſionis in officio uno non ſociabis.*

2. In Eccleſia Proteſtantium cura honorum parochialium ſuprema ſpectat ad Principem, eorumque adminiſtratio etiam laicis conceditur, qui vocantur *Kirchen-Vorſteher / Kirchen-Wäter / Kirchen-Geſchworne / ſeu*, vt *Hamburgi, Kirchen-Luraten.*
3. Iure Canonico duos teſtes cum parcho ruſtico teſtamento aduiſſe ſufficit, cum ſecundum cap. 10. X. de teſtam. in ore duorum vel trium teſtium omne ſit verum. Perinde ac ſi eo prohibuiſſet Deus adhiberi plures.
4. Iure Canonico ex habitu corporis non ex numero annorum aeſtimatur pubertas: ex quod eſt, quod femina ante annum duodecimum viripotens habeatur recteque matrimonium contrahat, quoniam tum malitia ſupplet aetatem, c. pubertas 3. & c. de illis. 9. X. de deſponſ. impub. Inelegans & acerbaratio.
5. Pontifex prohibet matrimonium etiam in quarto gradu lineae collateralis aequalis, quoniam inueniantur quatuor humores in corpore humano, qui conſent ex quatuor elementis, c. non debet 8. X. de conſang. & affin. Vecorditer.

V. Ex

## Ex Iure Publico Germanico.

1. Superioritatem territorialem Electoribus, Principibus & Statibus Germaniae tot pacificationibus, tot conventionibus tot iuriſiurandi ſacramentis quaſitam & confirmatam abſit dicere ſortum nouum atque in orbem protruſum.
2. Aeuſ Merouingorum, Carolingorum, Saxoniorum & ſequentium Imperatorum vſque ad interegnum magnum incognitus eſt Ordo Equeſtris Immediatus Franconicus, Sueuicus & Rhenanus.
3. Tantum abeſt, vt illis aeuſ Ordines, quos laudauit, Equeſtres, fuerint Status.
4. Ciuitates Imperii Liberae ſunt Status.
5. Ordo Equeſtris immediatus Franconicus, Sueuicus & Rhenanus non ſunt Status;

SOLI DEO GLORIA.



D

ORDINIS



\* (26) \*  
ORDINIS IVRIDICI  
IN

ACADEMIA CHRISTIAN-ALBERTINA  
b. t. DECANVS

IOANNES ZACHARIAS  
HARTMANNVS, D.

INSTITVTIONVM IVSTINIANEARVM ET IVRIS  
PATRII PROFESSOR ORDINARIVS,

DISPVATIONEM INAUGVRalem

VIRI CLARISSIMI

IOANNIS HELVIGII ZIELINSKI,

ADVOCATI HAMBVRGENSIS,

DE

CONIVGIBVS INCANTATIS

EORVMQVE SEPARATIONE

PRO GRADV DOCTORALI ET SVMMIS IN VTRO-  
QVE IVRE HONORIBVS AC PRIVILEGIIS

CONSEQVENDIS

DIE DECEMBRIS ANNO M DCC XXVII

IN AUDITORIO MAIORI

CONSVETIS ANTE ET POST MERIDIEM HORIS  
SOLENNITER HABENDAM

PRAEVIA DECENTI INVITATIONE INDICIT.



Aleantne aliquid, quae circumferuntur, incan-  
tamenta & veneficia, quaestionis incertae est  
atque in utramque partem agitatae. Alii ea  
superstitioni vanissimae adscribunt fabulasque  
dicunt, quibus nihil sit fabulosius. Contra alii illos ipsos  
vanos

\* (27) \*

vanos adpellant, qui vires, & effectus incantationum ma-  
gicarum stupendos tam praefraete negaverunt, vel negare  
audent etiam nunc. Non est ergo, quod miremur, quare  
& matrimonii haud raro aliquid fascino admixtum & ad-  
persum omnis fere aetas crediderit. Et profecto, si sacra  
est memoria maiorum nostrorum, si vllum apud nos pia  
antiquitatis pretium, matrimonia incantata veluti certa ad-  
firmare sanctius & reuerentius est, quam nondum satis ex-  
plorare cognita atque percepta perhibere. Nam etsi disso-  
nae hodie audiantur voces, etsi vndique superstitio petatur,  
iuuare tamen fortasse potest deploratam causam exemplo-  
rum, quibus referti sunt annales, etiam illustrium, copia.  
Possem, si operae pretium foret, cumulum illorum strue-  
re. Verum sit nobis pro vniuerso populo vnus Imperator  
Fridericus V. qui cum Eleonoram in matrimonium duce-  
ret, incantationum potentiam ligationesque magicas vetu-  
larum quarundam Lusitanicarum teste locupletissimo Ae-  
nea Syluio mirum in modum pertinuit. Non pigebit in-  
tegram narrationem Aeneae, quae extat in vita Friderici,  
quia festiua & lepida est, hic recitati: Exinde, inquit, festi-  
nabat Imperator abire, Leonoram autem sponsam suam non-  
dum cognouerat, quod id operis in Alemanniam referre vole-  
bat; siue ne sanguis Italicus sibi infunderetur, siue aliud religionis  
in mente gerens. Virgo moesta videbatur, quae se circumduci  
velut parum placentem existimabat. Quod cum Alfonso a-  
nimaduertisset, adiens Caesarem, in ea vrbe atque in his aedi-  
bus, vbi tunc fuere, contractum fuisse matrimonium indicie,  
ibique merito consummandum: a Deo datum esse, in eundem  
locum ut ambo venissent, orat ergo, ut virgini miscatur. Quod  
cum Fridericus negaret, ergo, inquit Alfonso, neptem meam  
in Alemanniam duces, atque illinc cognitam, si minus placuerit,



ad uos remittes, aut ea fortasse neglecta cum alia contrahes?  
 quin potius tam hic cognosces, ut si placeat, abducas rem gra-  
 tam tecum, si minus, apud nos onus dimittas. Quibus ver-  
 bis, etsi erat Caesar paullo debilior, commotus est, atque ope-  
 ram matrimonio dare statuit. Iussit igitur Teutonico more sta-  
 tum adparari, iacentique sibi Leonoram in uinas complexusque  
 dari, ac praesente Rege cunctisque Proceribus adstantibus super-  
 duci culcitram. Neque aliud actum est, nisi datum osculum.  
 Erant autem ambo uesiti, moxq; inde surrexerunt. Sicque con-  
 suetudo Teutonicorum se habet, cum Principes primo iunguntur.  
 Mulieres Hispanae, quae aderant, arbitratæ rem serio geri,  
 cum superduci culcitram viderunt, exclamantes indignum fi-  
 eri facimus, Regem, qui talia permitteret, increpabant. Ille  
 autem non sine risu & incunditate spectabat peregrinos mores.  
 Nocte, quae instabat, futurus erat concubitus ex nudis. Dum  
 ergo saltationibus uniuersa curia intenta est, feminae Por-  
 tugallenses, quibus cubiculi secretioris commissæ cura erat, sumi-  
 gationes super stratum faciunt, in quo iacendum est; carmina  
 dicunt, & accersito sacerdote lectum benedicunt, irrorantque  
 sanctis aquis: ut eis superstitio mulierum, quae sic felix connu-  
 bium & amorem utrinque perpetuum arbitrantur futurum.  
 Quod ubi Caesar accepit, veretur, ne quid veneficii interueni-  
 ret, alium sibi substerni lectum iussit, vocarique ad se coniugem.  
 Timebat enim nutricem Imperatricis, quam rerum huiusmodi  
 peritam aiunt, quibus fascinari mentes hominum solent, simi-  
 lemque illi putant, de qua nobis Poëta scribit:

Haec se carminibus promittit soluere mentes,  
 Quas velit; aut aliis duras immittere curas,  
 Sistere aquam fluuiis & vertere sidera retro,  
 Nocturnosque ciet manes, & mugire videbis  
 Sub pedibus terram & descendere montibus ornos.

Quibus

Quibus rebus etsi plerique fidem habendam negent, Flaccus ta-  
 men cum diu pugnasset, his artibus nihil inesse ponderis, muta-  
 tus tandem, iam iam, inquit, efficaci do manus scientiae sup-  
 plex. Et sunt qui Circem non fabulose vertisse in feras homi-  
 num vultus adfirmant. Nos illud imprimis trahit, quod de Phi-  
 tonissa sacri libri commemorant: quam Samuelis animam de  
 inferni abditis euocasse tradunt ut viroorum conspectibus redde-  
 retur. Si tamen animam Prophetæ fuisse credimus & non  
 phantasticam potius illusionem Satanae. Utunque consulti-  
 mum censo, cum facultas est, magicarum artium euitare falla-  
 cias, consiliumque Caesaris in ea re non vanum dico fuisse. Ve-  
 rum Imperatrix bis terque vocata in suo lecto manere, morem  
 seruandum dicere: viros in stratum uxoris ire solitos, non con-  
 tra fieri solere. Caesar veluti victus eam eam pergit rogatque,  
 secum in alium thalamum profisciscatur: recusantem manu  
 premit, vincitque facile nolentem vincere, atque eo pacto vita-  
 tis incantationibus in alio lecto matrimonio consummatum est.  
 Haec Aeneas Syluius, postea Papa Pius II. Scimus quoque,  
 Pontificem Innocentium VIII. a. 1484. fascinationibus & li-  
 gationibus matrimoniorum peculiari Bolla occurrisse: In-  
 nocentius Episcopus, Seruus Seruorum Dei, ad futuram rei me-  
 moriam &c. Sane nuper ad nostrum, non sine ingenti molestia,  
 peruenit auditum, quod in nonnullis partibus Alemanniae supe-  
 rioris, nec non in Moguntin. Colon. Treueron. Salzburg. &  
 Bremen. prouinciis, ciuitatibus, terris, locis & dioecibus com-  
 plures viriisque sexus personae, a fide catholica deuiantes, cum  
 daemonibus, incubis & succubis abuti, ac suis incantationibus,  
 carminibus & coniunctionibus aliisque nefandis superstitioni-  
 bus & sortilegiis, excessibus, criminibus & delictis, mulierum  
 partus, animalium foetus, terrae fruges, vinearum uvas, &  
 arborum fructus, nec non homines, mulieres, pecora, pecudes

D 3

& alia



Et alia diuerſorum generum animalia, vineas quoque, pomaria, prata, paſcua, blada, frumenta, & alia terrae legumina perire, ſuffocari & extinguiſcere & procurare, ipſosque homines, mulieres, iumenta, pecora, pecudes & animalia diris tam intrinſecis quam extrinſecis doloribus & tormentis afficere & excruciare, AC EOSDEM HOMINES, NE GIGNERE, ET MULIERES, NE CONCIPERE, VIROSQUE UXORIBVS, ET MULIERES, NE VIRIS ACTVS CONIUGALES REDDERE VALEANT, IMPEDIRE &c. Nolim reliquam producere ante oculos antiquitatem, tot illuſtres animas, tot tantaque nomina, permagni vires ligationum magicarum, ſancto quoque matrimonio inimicarum, ſacientia. Tantum curioſitas, quae non ſemper in vitio eſt, & cupiditas ſcendi effectus ligationum illarum magicarum portentofos, modumque, quo perficiuntur, fortassis nos ſubit & angit? Et videtur, ſi quis alius, Cornelius Agrippa haec non mirabilia, ſed prodigijs ſimilia, edocere ſatis nos poſſe, ipſe forte adflatus & aduſtus arcanorum iſtorum flammulis: Reſtat, inquit lib. i. de occult. philoſoph. cap. ii. de ligationib. nunc videre rem magis mirabilitatis, & ipſa eſt ligatio hominum in amorem vel odium, in acritudines & ſanitates, & cuiusmodi. Item ligatio furum & latronum, ut in aliqua loco ſarari non poſſint: ligatio mercatorum, ut in aliquo loco emere vel vendere nequeant: ligatio exercitus, ut metam aliquam tranſire non poſſit: ligatio nauium, ut nulla vi ventorum etiam inſinitis velis per ventum tenſis portum egredi minime valeant; item ligatio molendini, ut nullo impetu rotui poſſit; ligatio agri, ut fruges in eo produci nequeant: ligatio loci alicuius, ut in eo coaedificari nihil poſſit: ligatio ignis, ut in aliquo loco accendi non poſſit, & quod aliquod combuſtibile adpoſito fortiſſimo igne non ardeat: item ligatio fulgurum &

tempe-

tempeſtatum, ut nocere non poſſint: ligatio animi & ſerarum, ut volare vel fugere nequeant: & horum ſimilia vix credibilia, quae tamen ſaepe experientia cognita ſunt. Modi ligationum varii ab eodem Agrippa loco dicto peruulſati ſunt: Fiunt autem, inquit, ligationes buiſmodi per beneficia, per collyria, vnguenta, poſiones, ſive philtrea, per alligationes & ſuſpenſiones, per annulos, per ſcinationes, per fortes imaginationes & animi exceſſus, per imagines & characteres, per incantationes, & imprecationes, per lumina, per ſonos, per numeros, per verba & nomina, inuocationes, ſacrificia, adiurationes, exorcismata, conſecrationes, deuotiones, perque varias ſuperſtitiones & obſervationes, horumque ſimilia. Sic legere memini ligari ſerpentem, ut nequeat loco cedere, quando hunc ſibulum quis edat: Oſi, Oſia, Oſi. Sic verba: Socnon Socnon, eius eſſe aiunt efficaciac, ut fluxus ſanguinis oppido liſtatur, ſi efferantur vices ſepties, parsque laeſa digito annulari tangatur. Idem eſſe perhibent, ſi haec muſſitentur: Charat, Cara, Sarite confirma, conſona, imabolite. Sed & heliotropium collectum ſole in Leone exiſtente folioque lauri inuolutum cum dente lupi, itemque cynogloſſum geſtarum ſub digito pedis maximo homines ira accenſos & canes ligare adſcrmant, ut illi nocere & maledicere, hi mordere & latrare nequeant. Non eſt, quare quis inhorreſcat, quod ego haec in chartam conſcribam. Neminem etiam eſſe poſſe, plura & magis horrenda inueniri apud Albertum Magnum, Trallianum, Fernelium, Goelenium & ſexcentos alios, qui omnem vitam in artibus his ſublimibus, atque altisſimis egerunt. Poſtquam nobis aetas ingeniumque adoleuit, periculum non eſt, ut tam debile virus noxium noſtris poſſit eſſe animabus. Deinde ita quidem iſta ab illis referuntur: iis que fidem habea-



beamus, quoad fas est. Sed in his videtur disceptationis caput esse, ut excutiat: an sine contactu mutationes incorporeis producere valeant mortales? an spiritus mali corpora, prout eorum libido est, mouere ac transmutare atque in imagines formare possint? quam rem Antonius van Dalen comm. de miraculis, item de idololatria & superstitione sub examen vocauit: potro an in verbis obscurissimis, in numeris, in characteribus, circulorum linearumque ductibus, in sono & aliis id genus obseruationibus ea consistat virtus, ut ligationum magicarum monstrosos effectus habere possimus persuasos? Fateor in hoc scientiæ genere nullas me noctes insomnes traduxisse, imo ne cui osi quidem aut diligentis hominis titulum adfectasse vnaquam. Quare ut ego equidem in causam hanc controuersam me demittam, animum nondum induxi neque inducturus facile sum. Illud indicare hic liceat, me cum permultis mente adsequi haud valere, qui possint mortales lege rerum omnium peruersa inconsultoque naturæ auctore & conseruatore artibus suis magicis aut diaboli ope efficere, ut stent aquae, turres fluant, domicilia salirent, legiones spiritu diffentur, aegri deambulent, sepulti & vermicibus consumti choreas ducant, senes studeant pilae, iuuenes algeant, eunuchi generent, gignant aniculae, contra ad parendum aptissimae sterilescant. O quam

*Omnia transformant sese in miracula rerum!*

Atque hi sunt illi, qui incantamenta quaeuis, & magiae potentiam, & ligationum vires, & portenta sagarum, & monstra diaboli iocum risumque faciunt. Quoniam rem ipsam persequi nunc non vacat, minimum referre nostris quis crederet, ut illos, qui magiae & veneficiorum incantationumque fidem omnem attenuatum iuerunt, breuiter percen-

percenterem. Sed nec id consilii hoc loco in pectore mihi esse potuit: quis enim omnes eruditorum, qui sagarum & magiae antles fabulas perstrinxerunt, ordines vna vel duabus pagellis perambulabit?

*Nec tali auxilio, nec defensoribus istis  
Tempus eget nostrum.*

Interim praecipuae in ea causa partes fuerunt ex Iuriconsultis Illustris THOMASII de crimine magiae atque de origine & progressu processus inquisitorii contra sagas; ex Theologis magni SPENERI in den Theol. Bedensden / & FRANCISCI HVTCHINSONII Theologiae Doctoris in Tractatu idiomate Anglico conscripto, cui titulus: *An historical essay concerning witchcraft.* Detrahare videar debitas huic Hutchinsonio laudes, si reticeam, quae de eo leguntur dans la Bibliotheque Angloise ou Histoire Litteraire de la Grande Bretagne l'an 1718. tom. 3. partie 1. art. 3. p. 78. *Les erreurs les plus pernicieuses? introduisent aisement parmi les hommes. Nous n'en rapporterons ici que deux exemples tres-capables de detromper ceux, qui ne sauroient concevoir, que certaines erreurs, quelque grossieres qu'elles soient, ayent pu se glisser dans la religion Chretienne. On a cru pendant plusieurs siecles, que les personnes, qu'on appelle heretiques, meritoient la mort, & on les a fait bruler d'une maniere impitoyable. On a cru pendant plusieurs siecles, qu'il y avoit des sorciers, qui faisoient des pactes avec le Demon, & on les a condamnez à expirer au milieu des flammes. Mais aujourd'hui tous les Protestans sans exception & tous les Catholiques Romains eclairez desapprouvent le supplice des heretiques. Pour ce qui est du sortilege, on le regarde à present comme une erreur vulgaire dans les pais memes, on l'on n'a point aboli les loix contre les sorciers. On ne fait plus mourir en Angleterre les personnes accusees*



accusés de ce crime ; & les Cours Souveraines de France ne connoissent plus de ces sortes de causes. Il est donc vrai, que l'on a ôté la vie sans raison à une infinité d'heretiques & de prétendus forciers. Après cela, doit-on être surpris que des erreurs moins prejudiciables à la société continuent de régner parmi les Chrétiens ? L'Auteur du Livre, dont nous allons rendre compte, s'est proposé de faire voir, qu'il n'y a point de véritables forciers. Il a dédié son ouvrage à Milord Parker, Chef de Justice des Plaidoyers Communs, & à Mr. le Chevalier Bury, Principal Baron de l'Eschiquier. On ne doit pas s'imaginer que ce livre soit inutile. Voici un fait assez récent, que je communiquerai à mes Lecteurs, & qui les convaincra, que Mr. Hutchinson n'a pas entrepris inutilement de combattre l'erreur vulgaire touchant les forciers. L'an 1712, une vieille femme, nommée Jeanne Wenham, fut accusée d'être sorcière. On lui fit son procès à Hertford (qui est la Capitale de la Province du même nom) & les Jurez la trouverent coupable. Le Juge étonné de cette déclaration, leur dit : Quoi ? Messieurs, vous trouvez cette femme coupable d'avoir eu un commerce familier avec le Diable sous la forme d'un chat ? Oui, Milord, répondit le Chef des Jurez (en Anglois The Foreman of the Jury) c'est à dire, celui qui porte la parole au nom de tous les autres. Le Juge fut obligé de condamner cette femme à être pendue ; mais il obtint la grace de la Reine Anne. --- Ce livre est un dialogue entre un Ecclesiastique, un Avocat & un Juré. Sed ne excidat memoria prudentissimi Iesuïtae Patris SPEE Cautio Criminalis, quo in libro acutum caput iam anno 1632. sortilegiis, quibus imperitae plebi illo aëvo illudebatur, egregie rursus illuisse dicitur. Omnibus hisce doctissimi Angli IOANNIS WEBSTERI liber : *Displays of supposed witchcraft* ; iungendus est. Qui acerrimi scriptor iudicii

laudem

laudem Hutchinsonii non adaequasse solum verum exsuperavit etiam videtur. Fac verò dari incantata matrimonia & ligationibus magicis illa obnoxia esse : annon rursus medicamen dabitur ad solvendum fascinum ? Consultam ea de re aliquando fuisse Facultatem Medicam N. ab amicis accepi, & respondisse eandem : Sie wolten zwar glattben / daß wieder das Nestelnüpfen Kräuter gefunden würden / es wären ihnen aber dieselbe unbekant. Egregium & prudentissimum Responsum ! cui si quis adquiescere dubitet, is mea quidem sententia nec iuvabit anus apud Petronium opera, quae Polieno nervis ad Venerem destituto fuit salutaris, ut ipse ille de se testatum reliquit : Illa de sinu licium protulit varii coloris, filis intortum, cervicemque vinxit meam. Mox turbatum spūto pulverem medio susculit digito, frontemque repugnantis signavit. Hoc per acto carmine ter me iussit exspuere, ---

Menfis agitur tertius, cum Vir Nobilissimus IOANNES HELVIGIVS ZIELINSKI mihi mitteret Dissertationem de coniugibus incantatis eorumque separatione, me Decano, si Amplissimo Ordini Iurisconsultorum ita visum fuerit, publice contra Dissidententes tuendam. Expofui, ut par est, illius desiderium in Facultatis confesſu, Dissertationemque, in qua nihil immutaveram, nihil interposueram, aut interpolaveram, produxi. Probari quoque illam inclyto Ordini Iuridico intellexi. Hac itaque ita ferente occasione libuit non tam meam de incantationibus & ligationibus matrimonii sententiam dicere, quam effectus illarum negantium rationes levissime indicare. Equidem videar saltem, magiam omnem & incantamenta rem nostro aëvo pene occisam habere. Verum quemadmodum a nemine, dum spiritum traham, postulo, ut ad mea sese

E 2

prac.



praecepta velut ad leges alliget, ita eandem sentiendi libertatem mihi vicissim ab aliis largiendam esse iudico. Quare ex instituto maiorum laudabili restat, ut nobilissimi Candidati IOANNIS HELVIGII ZIELINSKI ortum vitaeque & studiorum rationem cognoscamus. Ut exordiar inde, unde oportet, Hamburgum, decus Germaniae, natales illius sibi vindicat. Esi quovis loco ingenia nascantur praeclara, non immerito tamen inter bona fortunae numeratur, in officina aliqua omnis polioris litteraturae in lucem edi. Genitus est die quarto Februarii anno septingentesimo supra millesimum Patre IOANNE IACOBO ZIELINSKI, Viro Praenobilissimo & Consultissimo, primum causarum forensium apud Hamburgenses vsque ad annum sextum & decimum supra millesimum septingentesimum oratore disertissimo & celeberrimo, postea Regiae Maestatis Daniae & Noruagiae Consiliario Cancellariae. Hic puerum non tantum publicis Lyceorum, quae Hamburgi florent, praeceptoribus, verum domesticae quoque Ahasueri Burmeisteri Notarii Caesarei Publici institutioni tradidit. Perceptis litterarum rudimentis studiorumque humanitatis cognitione non leuiter tinctus noster coepit etiam iuuenis admodum ex ducta optimi Parentis ad negotia forensia adplicare animum. Verum deinceps ex eodem genitoris prudentissimi consilio ad Academiam Regiomontanam, ut per grauiores iuris disciplinas omnes mentem circumferret, ablegatus est. Auulsi a patria solum illius dulce & carum saepius cogitamus: Igitur cum ipsa Prussia orta sit gens Zielinskiorum, ne miremur, quod Prussicam adire Academiam iussus fuerit. Zielinskios enim claritudine & nobilitate generis praecellentes surrexisse in Polonia: & quosdam illorum religionis causa in Prus-

Prussiam concessisse, hosque, ut a Polonicis Zielinskii sese distinguerent, litteram d' praeposuisse nomini, proditum memoriae est. Vid. Simon Okolski in Orbe Polonico, Hartknoch in Chronico Prussico p. 356. & 451. alii que. Ac nuper etiam litterae a Comite PACIO, quem Comitatus regni Poloniae anno MDCCII. dissoluta celebrauerunt, ad quendam vinculo propinquitatis Candidato nostro coniunctum exaratae nobilitatem antiquae huius gentis adhuc in Polonia peruigentem clare testantur. Abre non facturum me esse arbitror, si luculentum istud testimonium huc transcribam:

*CASIMIRVS MICHAEL Comes in Dovvuspuda & Rozanka Pac, Eques Melitenfis, Marefcbalcus Curiae M. D. Lit. Commendator Pormanien & Stwolanwien. Capitaneus Pincen. Szirwintensis &c.*

Notum testatumque praesenti attestatione mea facio vniuersis eandem lectionis, & caeteris, quibus scire conuenit. Quod multum Illustris Familia Zielinski appellata semper floruerit nobilitate in Poloniae Regno, fueritque praerogatiuis celeberrima, quando & ad praesens adhuc tot tantaque specimina extant, quae egregia huius Familiae facta supremarumque dignitatum decora, quibus erat semper & nunc est ornata, singulorum oculis dilucide offerunt. In maiorem huius rei fidem propria manu me subscripsi, sigillumque meum adponi curavi. Datum in haereditariis bonis meis Dovvspudienfisibus d. 30. Martii anno 1715.

*CASIMIRVS MICHAEL Comes Pac, Eques Melitenfis, M. D. L. Curiae Marefcbalcus &c.*  
(L. S.)

Noster itaque, dum in celeberrima Regiomontana  
E 3 com.



commoratus est, summis Antecessoribus, IOANNI STEL-  
NIO itemque BECKENSTEINIO, cui in Augustissimi Im-  
peratoris Russiae Academia, quae Petroburgi omnis gene-  
ris scientias in maius meliusque prouehit, munus Professo-  
ris delatum, operam dedit. Praesertim viro consultissimo  
BALTHASARI TILESIO, Regiomontanae nunc Anteces-  
sori iuris primario, se adiunxit, consiliaque & ductum eius  
secutus est, defenditque hoc ipso Praefide A. MDCCXXV.  
publicam Dissertationem: de Cautela bey Verpfändung  
meiner Haab und Güther. Digressus A. MDCCXXVI.  
Pruthenicis Athenis Dantiscum aliasque splendas mundi-  
tieque adfluentes vrbes spectauit. Tandem sub finem A.  
MDCCXXVI. in Holsatiam reuersus primum mente & me-  
ditatione crebra recolens, quae Regiomonti & alibi hause-  
rat, mox praxi forensi animum adiacere coepit, ac deinde  
quo fructus industriae perciperet vberiores, a Facultate no-  
stra luridica, vt titulo Doctoris ornaretur, petiit. Quan-  
tobrem impetrata admissione ad examina, & respondendi  
alacritate & docta legum enodatione ita abunde Ordinis  
nostri impleuit expectationem, vt iudicatus sit dignissimus,  
qui, quam obtulerat, Dissertationem de coniugibus incanta-  
tis eorumque separatione e publico suggestu futuro die  
Decembris tutaretur. Quod igitur muneris mei est, Pro-  
ceres generis dignitatumque suarum splendore conspicuos,  
& fautores Musarum singulos, nostrosque etiam, vt solem-  
nem hanc disputationem audiant, quo par est, cultu & ob-  
seruantia rogo. P. P. Kiliae d. Decembris MDCCXXVII.

( L. S. )

## CONSPECTVS DISSERTATIONIS.

- §. I. Coniugiorum necessitas & utilitas.  
§. II. Obiter de etymologia coniugii & vocis incantare.  
Definitio coniugii.  
§. III. An detur coniugium incantatum? quaeritur; &  
affirmatur.  
§. IV. Obiectio: mali illius non dari posse rationem natu-  
ralem. Responsio.  
§. V. Quot modis contingere queant ligationes inter con-  
iuges.  
§. VI. Quinam hoc loco nodatorum coniugum nomine  
proprie veniant? Differentia inter illos, & natura, vel  
facto humano impotentes. De signis & notis co-  
gnoscendi ligatos seu nodatos coniuges. Deligatio-  
ne & impotentia magica respectiua.  
§. VII. Generatim de separatione coniugum incantatorum.  
§. VIII. Qualis impotentia requiratur, vt separatio incan-  
tatorum coniugum admitti possit. Debet illa im-  
potentia esse plena.  
§. IX. Incurabilis & perpetua. An ad tollendam ligatio-  
nem, qua laborat coniux, magicam, ad magorum  
auxilium confugere licet? Negatur.  
§. X. An adire minimum magos licet? Non indiscrimi-  
natim.  
§. XI. An impotentia ex incantatione semper perpetua sit?  
Incantatio & ligatio temporaria quandoque in perpe-  
tuam transit. Exemplum nobilis cuiusdam Papiensis.  
§. XII. Vt ligatio coniugii magica perpetua habeatur, quan-  
tum temporis spatium requirant iura? Quomodo  
computandum id tempus sit?

§. XIII.



- §. XIII. Nullo declarato ac dissoluto matrimonio propter incantamentum & ligationem magicam, an id redintegrandum, si postea sanitas redierit?
- §. XIV. Matrimonium propter incantationem & ligationem non soluitur, nisi ante copulam carnalem deprehensa fuerit ligatio. Gallorum cautela.
- §. XV. Obiectio. Responsio.
- §. XVI. Quid si incertum, accideritne impotentia ante matrimonii consummationem, an vero post illam?
- §. XVII. Quid si tamen indubitatum, maleficium contigisse coniugio carnali copula iam consummato, & statim post commixtionem?
- §. XVIII. De separatione coniugum ex capite odii per magiam conflati.









